

Η πρώτη μου γραμματική

Καλύπτει όλα τα
γραμματικά
φαινόμενα που
υπάρχουν στο
επίσημο
σχολικό βιβλίο.

Περιέχει:

- Αναλυτική θεωρία γραμμένη με απλό και κατανοητό τρόπο
- Παρατηρήσεις και διευκρινίσεις στα πιο δύσκολα σημεία της θεωρίας
- Πολλά παραδείγματα

Περιεχόμενα

- Το ελληνικό αλφάβητο
- Τα δίψηφα φωνήεντα
- Τα ουσιαστικά
- Τα άρθρα
- Οι φωνές των ρημάτων
- Ρήματα σε -ώνω
- Ο διπλός τόνος
- Ενεστώτας
- Στιγμιαίος Μέλλοντας
- Οι σύνθετες λέξεις
- Οι αντωνυμίες
- Οι αντίθετες λέξεις
- Τα φωνήεντα
- Τα δίψηφα σύμφωνα
- Τα γένη των ουσιαστικών
- Η αλφαβητική σειρά
- Ρήματα σε -ίζω
- Ρήματα σε -αίνω
- Τα διαλυτικά
- Παρατατικός
- Η απόστροφος
- Βασικοί κανόνες συλλαβισμού
- Οι προσωπικές αντωνυμίες
- Τα υποκοριστικά
- Τα σύμφωνα
- Οι συνδυασμοί αυ και ευ
- Οι αριθμοί των ουσιαστικών
- Τα ρήματα
- Ρήματα σε -εύω
- Τα σημεία στίξης
- Οι χρόνοι του ρήματος
- Αόριστος
- Το ενωτικό
- Μονοσύλλαβες λέξεις με τόνο
- Οι ερωτηματικές αντωνυμίες
- Τα ανώμαλα ρήματα (Αόριστος)

Το ελληνικό αλφάβητο

Τα γράμματα της ελληνικής γλώσσας είναι **24**:

Α α άλφα	Β β βήτα	Γ γ γάμα	Δ δ δέλτα
Ε ε έψιλον	Ζ ζ ζήτα	Η η ήτα	Θ θ θήτα
Ι ι ιώτα	Κ κ κάπα	Λ λ λάμδα	Μ μ μι
Ν ν νι	Ξ ξ ξι	Ο ο όμικρον	Π π πι
Ρ ρ ρο	Σ σ σίγμα	Τ τ ταυ	Υ υ ύψιλον
Φ φ φι	Χ χ χι	Ψ ψ ψι	Ω ω ωμέγα

Τα φωνήεντα

Τα φωνήεντα είναι **7**
και
φωνάζουν **ΔΥΝΑΤΑ**:

α, ε, η, ι, ο, υ, ω

Τα σύμφωνα

Τα σύμφωνα είναι **17**
και
μιλούν **ΨΙΘΥΡΙΣΤΑ**:

β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν,

ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ

Τα δίψηφα φωνήεντα

Τα δίψηφα φωνήεντα είναι δυο φωνήεντα μαζί που προφέρονται σαν ένα.

ΘΥΜΑΜΑΙ:

- Ο τόνος πηγαίνει πάντα στο δεύτερο φωνήεν
- Στον συλλαβισμό **ΔΕ ΧΩΡΙΖΟΝΤΑΙ**

Τα δίψηφα φωνήεντα της ελληνικής γλώσσας είναι 5:

Τα δίψηφα σύμφωνα

Τα **δίψηφα σύμφωνα** είναι δύο σύμφωνα μαζί που τα προφέρουμε με μια φωνή.

Τα **δίψηφα σύμφωνα** είναι 6:

μπ, ντ, τζ, τσ, γγ, γκ

ΘΥΜΑΜΑΙ:

Τα δίψηφα σύμφωνα

μπ, ντ, τζ, τσ, γκ

ΔΕ ΧΩΡΙΖΟΝΤΑΙ

στον συλλαβισμό.

Οι συνδυασμοί αυ και ευ

Πολλές φορές συναντάς μέσα σε λέξεις
τα φωνήεντα **α** και **ε** να είναι ενωμένα με το φωνήεν **υ**.

Έτσι, προκύπτουν οι συνδυασμοί:

αυ=αβ π.χ. αυλή

ή

αυ=αφ π.χ. αυτί

ευ=εβ π.χ. ρεύμα

ή

ευ=εφ π.χ. ευχή

Θυμάμαι:

- Οι συνδυασμοί **αυ** και **ευ** όταν τονίζονται,
ο τόνος πηγαίνει πάντα στο υ
- Στον συλλαβισμό **ΔΕ ΧΩΡΙΖΟΝΤΑΙ**

Τα ουσιαστικά

Τα **ουσιαστικά** είναι λέξεις που φανερώνουν:
πρόσωπα, ζώα ή πράγματα.

πρόσωπα

γιατρός

δασκάλα

μωρό

ζώα

σκύλος

γάτα

γουρούνι

πράγματα

πίνακας

κασετίνα

κουτί

Τα γένη των ουσιαστικών

Τα γένη των ουσιαστικών είναι τρία: **αρσενικό**, **θηλυκό**, **ουδέτερο**.

ΘΥΜΑΜΑΙ: Το κάθε ουσιαστικό έχει μόνο ένα γένος.

Τα αρσενικά

Αρσενικά είναι τα ουσιαστικά που παίρνουν το άρθρο **ο**.

π.χ. **ο** γάτος

Τα θηλυκά

Θηλυκά είναι τα ουσιαστικά που παίρνουν το άρθρο **η**.

π.χ. **η** κούκλα

Τα ουδέτερα

Ουδέτερα είναι τα ουσιαστικά που παίρνουν το άρθρο **το**.

π.χ. **το** δέντρο

Οι αριθμοί των ουσιαστικών

Τα ουσιαστικά έχουν **δύο αριθμούς**: τον ενικό και τον πληθυντικό.

Όταν μιλάμε για **ένα** πρόσωπο, ζώο ή πράγμα, χρησιμοποιούμε τον ενικό αριθμό, ενώ όταν μιλάμε για **πολλά** πρόσωπα, ζώα ή πράγματα, χρησιμοποιούμε τον πληθυντικό αριθμό.

Ενικός Αριθμός

Πληθυντικός Αριθμός

ο δάσκαλος → οι δάσκαλοι

η γάτα → οι γάτες

το δέντρο → τα δέντρα

*Υπάρχουν όμως ουσιαστικά που εμφανίζονται **μόνο** στον ενικό (π.χ. η κούραση) ή **μόνο** στον πληθυντικό αριθμό (π.χ. τα κάλαντα)

Τα άρθρα

Τα **άρθρα** είναι μικρές κλιτές λέξεις που μπαίνουν μπροστά από τα ουσιαστικά.

Όταν μιλάμε για **ένα συγκεκριμένο** (ορισμένο) πρόσωπο, ζώο ή πράγμα, τότε χρησιμοποιούμε το **οριστικό άρθρο** (ο, η, το).

π.χ. **Η** γάτα έσπασε το ποτήρι.

(η **συγκεκριμένη**, η δική μου γάτα)

Όταν μιλάμε κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα, που είναι **άγνωστο** (αόριστο), τότε χρησιμοποιούμε το **αόριστο άρθρο** (ένας, μία, ένα).

π.χ. **Μία** γάτα έσπασε το ποτήρι.

(μια **οποιαδήποτε** γάτα)

Τα άρθρα

της-τις, τον-των

Βάζουμε **της** με
ήτα όταν είναι μία

και

τις με γιώτα
όταν είναι
πολλές.

π.χ.
της κότας (μία)
τις κότες (πολλές)

Βάζουμε **τον** με
όμικρον όταν είναι
ένας

και

των με ωμέγα
όταν είναι πολλοί.

π.χ.
τον δρόμο (ένας)
των δρόμων (πολλοί)

Η αλφαβητική σειρά

Για να βάλουμε τις λέξεις σε αλφαβητική σειρά θα πρέπει να βρούμε το **πρώτο γράμμα** τους και στη συνέχεια να σκεφτούμε τη σειρά των γραμμάτων στην αλφαβήτα. Αν το πρώτο γράμμα είναι το ίδιο, βρίσκουμε το δεύτερο γράμμα. Αν και το δεύτερο γράμμα είναι το ίδιο τότε βρίσκουμε το τρίτο κ.ο.κ..

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

Τα ρήματα

Τα **ρήματα** είναι λέξεις που μας δείχνουν ότι κάποιος :

- **κάνει** κάτι
π.χ. Η Μαρία γράφει.
- **ή παθαίνει** κάτι
π.χ. Ο Γιώργος τραυματίστηκε.
- **ή βρίσκεται** σε μια κατάσταση
π.χ. Το μωρό κοιμάται.

Οι φωνές των ρημάτων

Τα ρήματα έχουν 2 φωνές: ενεργητική και παθητική.

Στην **ενεργητική φωνή** τα ρήματα τελειώνουν σε **-ω**

(α' ενικό πρόσωπο του Ενεστώτα).

π.χ. Εγώ τρέω.

Στην **παθητική φωνή** τα ρήματα τελειώνουν σε **-μαι**

(α' ενικό πρόσωπο του Ενεστώτα).

π.χ. Εγώ λερώνομαι.

Οι φωνές των ρημάτων

-μαι ή με, -ται ή τε

ΘΥΜΑΜΑΙ

Οι καταλήξεις -μαι και -ται αφορούν το α' και γ' πρόσωπο
Ενικού της Παθητικής φωνής.

Παραδείγματα

εγώ πλένο**μαι**

αυτός/ αυτή/ αυτό πλένε**ται**

ΘΥΜΑΜΑΙ

Οι καταλήξεις -με και -τε αφορούν το α' και β' πρόσωπο
Πληθυντικού της Ενεργητικής και Παθητικής φωνής.

Παραδείγματα

Ενεργητική Φωνή

εμείς πλένου**με**

εσείς πλένε**τε**

Παθητική Φωνή

εμείς πλενόμα**στε**

εσείς πλένε**στε**

Ρήματα σε -ίζω

Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-ίζω** γράφονται με **γιώτα (ι)**, όπως καθα**ρί**ζω.

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ

δαν**εί**ζω

δακρ**ύ**ζω

αθρ**οί**ζω

π**ή**ζω

πρ**ή**ζω

Ρήματα σε -εύω

Τα ρήματα που τελειώνουν σε -εύω γράφονται με **ευ**, όπως χορεύω.

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ

κλέβω

σέβομαι

Ρήματα σε -ώνω

Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-ώνω** γράφονται με δυο **ωμέγα (ω)**, όπως απλώνω.

Ρήματα σε -αίνω

Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-αίνω** γράφονται με **άλφα γιώτα (αι)**, όπως πηγ**αίνω**.

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ

δένω

πλένω

μένω

Τα σημεία στίξης

Τα σημεία στίξης είναι σύμβολα-σημάδια που χρησιμοποιούμε στον γραπτό λόγο και μας βοηθούν να διαβάσουμε σωστά ένα κείμενο και να καταλάβουμε καλύτερα το νόημα το

Στην Α' Δημοτικού μαθαίνουμε για:

την τελεία (•)

Η τελεία χρησιμοποιείται στο τέλος μίας πρότασης που έχει ολοκληρωμένο νόημα. Σ' αυτό το σημείο σταματά για λίγο η φωνή μας.

Μετά την τελεία αρχίζουμε με **κεφαλαίο γράμμα**.

π.χ. Το μωρό ξύπνησε.
Κλαίει πολύ δυνατά.

το ερωτηματικό (;)

Το ερωτηματικό μπαίνει στο τέλος μιας ερωτηματικής πρότασης.

π.χ. Πότε θα πάμε εκδρομή;

το κόμμα (,)

Το κόμμα χρησιμοποιείται για να κάνουμε μικρή παύση.

π.χ. Αγόρασα μολύβια, ψαλίδια και τετράδια.

το θαυμαστικό (!)

Το θαυμαστικό μπαίνει μετά από επιφωνήματα ή φράσεις που εκφράζουν χαρά, λύπη, θαυμασμό, φόβο, πόνο κ.λπ.

π.χ. Τι όμορφο μέρος!

Ο διπλός τόνος

Όταν μετά από μια μεγάλη λέξη ακολουθούν οι λεξούλες **μου, σου, του, με, σε, μας, σας, τους, τις, τες, το, τα, την, τον**, τότε η μεγάλη λέξη **κλέβει** τον τόνο της μικρής λέξης και παίρνει **δυο τόνους**.

ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ:

Η **μεγάλη λέξη** θα πρέπει να έχει **τρεις ή περισσότερες συλλαβές** και οι **δυο τελευταίες συλλαβές να μην έχουν τόνο**.

ο τόνος της
μεγάλης λέξης

ο τόνος της
μικρής λέξης

π.χ. **ΤΟ ποδήλατό σου**

(πο-δή-λα-το)

η μικρή
λέξη

Τα διαλυτικά

Τα διαλυτικά είναι δυο τελίτσες (**¨**) που μπαίνουν πάνω από το **ι** και το **υ** και διαλύουν (χωρίζουν σε δυο ήχους):

- τα δίψηφα φωνήεντα (αι, ει, ου, οι, υι)
- και τους συνδυασμούς αυ και ευ

Έτσι, τα διαβάζουμε χωριστά.

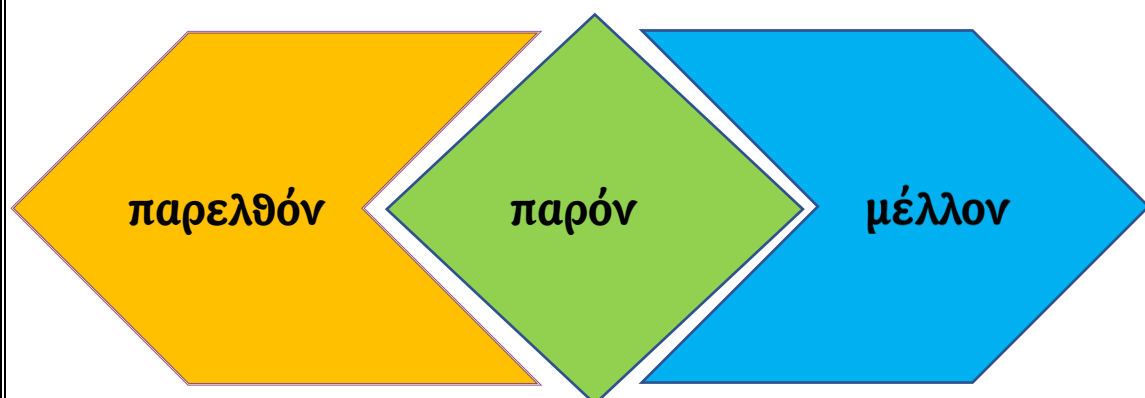
π.χ. παιδάκια, αϋπνία

ΘΥΜΑΜΑΙ:

- όταν τονίζεται το φωνήεν που είναι μπροστά από τα **ι** και **υ**, **ΔΕ ΒΑΖΟΥΜΕ** διαλυτικά
π.χ. γάιδaros, άυπνος
- όταν έχω κεφαλαία γράμματα βάζω **ΠΑΝΤΑ** διαλυτικά
π.χ. ΜΑΪΜΟΥ, ΚΑΪΚΙ

Οι χρόνοι του ρήματος

↑
έγινε
πριν
(Παρατατικός,
Αόριστος,
Υπερσυντέλικος)

↑
γίνεται
τώρα
(Ενεστώτας,
Παρακείμενος)

↑
θα γίνει
αύριο
(Εξακολουθητικός
Μέλλοντας,
Συνοπτικός/
Στιγμιαίος
Μέλλοντας,
Συντελεσμένος
Μέλλοντας)

Οι χρόνοι του ρήματος

Ενεστώτας

Τα ρήματα που είναι στον Ενεστώτα μας δείχνουν κάτι που γίνεται τώρα ή επαναλαμβάνεται.

π.χ. Εγώ **παίζω**. (τώρα)

π.χ. Κάθε πρωί **ξυπνώ** στις επτά ακριβώς.
(επανάληψη)

Οι χρόνοι του ρήματος

Παρατατικός

Τα ρήματα που είναι στον Παρατατικό μας δείχνουν ότι κάτι γινόταν στο παρελθόν συνέχεια (είχε διάρκεια).

π.χ. Χτες όλο το απόγευμα **άκουγα** μουσική.

Οι χρόνοι του ρήματος

Αόριστος

Τα ρήματα που είναι στον Αόριστο μας δείχνουν ότι κάτι έγινε στο παρελθόν σε μια στιγμή και τελείωσε.

π.χ. Η γιαγιά **έπεσε** από τη σκάλα.

Ορθογραφία Αορίστου

Αόριστος ρημάτων σε **-ώ**

- αγαπ**ώ** - αγαπ**ησα**

Αόριστος ρημάτων σε **-ίζω**

- καθαρ**ίζω** - καθάρ**ισα**

Αόριστος ρημάτων σε **-ώνω**

- φουσκ**ώνω** - φούσκ**ωσα**

Οι χρόνοι του ρήματος

Στιγμιαίος Μέλλοντας

Τα ρήματα που είναι στον Στιγμιαίο Μέλλοντα (ή Συνοπτικό Μέλλοντα) μας δείχνουν κάτι **που θα γίνει στο μέλλον για μια στιγμή** ή για μικρό χρονικό διάστημα.

π.χ. Το πρωί **θα κόψω** τα χόρτα.

*Σχηματίζεται όπως ο Αόριστος βάζοντας μπροστά από το ρήμα το λέξη **θα** και αλλάζοντας την κατάληξη του **Αορίστου** σε **-ω**

Η απόστροφος

Η απόστροφος () είναι ένα σημαδάκι σαν το κόμμα που μπαίνει στο πάνω μέρος των γραμμάτων. Τη βάζουμε στο τέλος ή στην αρχή μιας λέξης, για να δείξουμε ότι εκεί ήταν ένα γράμμα που τώρα λείπει.

Η απόστροφος διώχνει συνήθως τα φωνήεντα α, ε, ο και τα δίψηφα φωνήεντα ει, ου, για να μην ακούγονται άσχημα όταν είναι όλα μαζί.

π.χ. τα άστρα	————→	τ' άστρα
το άλλο	————→	τ' άλλο
μου είπε	————→	μου 'πε
θα έρθω	————→	θα 'ρθω
του ουρανού	————→	τ' ουρανού

*Το **και** δεν παίρνει απόστροφο αλλά για συντομία γράφεται **κι**.

π.χ. και άλλο —————→ κι άλλο

Το ενωτικό

Το ενωτικό (—) είναι μια μικρή γραμμούλα που τη χρησιμοποιούμε όταν θέλουμε να χωρίσουμε μια λέξη σε συλλαβές. Π.χ. κα-ρά-βι

Επίσης, βάζουμε ενωτικό όταν στη γραμμή που γράφουμε **δε χωράει** ολόκληρη η λέξη και θέλουμε να συνεχίσουμε στην επόμενη γραμμή.

π.χ. ποδήλα-
το

Οι σύνθετες λέξεις

Σύνθετες λέγονται οι λέξεις που δημιουργούνται όταν ενώνονται δυο (και πιο σπάνια τρεις) απλές λέξεις.

π.χ. τυρί + πίτα = τυρόπιτα

Βασικοί κανόνες συλλαβισμού

Οι λέξεις αποτελούνται από μικρά κομμάτια που ονομάζονται συλλαβές. Ο χωρισμός μιας λέξης σε συλλαβές λέγεται συλλαβισμός. Ο συλλαβισμός των λέξεων βασίζεται σε κάποιους κανόνες.

- Τα **δίψηφα σύμφωνα** (μπ, ντ, τσ, τζ, γκ) δε χωρίζονται στον συλλαβισμό.
π.χ. **μπα**-λό-νι, **ντο**-μά-τα, **τζά**-κι, **α-γκά**-θι, **βα**-λί-τσα
- Τα **δίψηφα φωνήεντα** (αι, ει, οι, ου, υι) δε χωρίζονται στον συλλαβισμό.
π.χ. **μα**-**χαί**-ρι, **ει**-ρή-νη, **οι**-κο-δό-μος, **ου**-ρα-νός, **υι**-ός
- **Δυο όμοια σύμφωνα -το ένα δίπλα στο άλλο- μέσα στην ίδια λέξη χωρίζονται.**
π.χ. θά-**λασ**-σα

Μονοσύλλαβες λέξεις με τόνο

Οι μονοσύλλαβες λέξεις ΔΕΝ ΤΟΝΙΖΟΝΤΑΙ εκτός από τις:

πού

Παίρνω
τόνο όταν
ρωτάω
και
δείχνω
τόπο.

πώς

Παίρνω
τόνο όταν
ρωτάω
και
δείχνω
τρόπο.

ή

Παίρνω
τόνο όταν
διαλέγω
και λέγομαι
διαζευτικό.

Οι αντωνυμίες

Οι λέξεις που μπαίνουν στη θέση ονομάτων (ουσιαστικών) λέγονται **αντωνυμίες**.

Υπάρχουν 8 είδη αντωνυμιών:

- προσωπικές
- κτητικές
- δεικτικές
- οριστικές
- αόριστες
- ερωτηματικές
- αυτοπαθείς
- αναφορικές

*Στην Α' Δημοτικού μαθαίνουμε για τις προσωπικές και τις ερωτηματικές αντωνυμίες.

Οι προσωπικές αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες που φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου λέγονται **προσωπικές αντωνυμίες**.

Χρησιμοποιούμε τις προσωπικές αντωνυμίες για να δείξουμε σε ποιον αναφερόμαστε.

Οι προσωπικές αντωνυμίες έχουν ενικό και πληθυντικό αριθμό:

α' πρόσωπο: εγώ (ενικός), εμείς (πληθυντικός)

β' πρόσωπο: εσύ (ενικός), εσείς (πληθυντικός)

γ' πρόσωπο: αυτός-ή-ό (ενικός), αυτοί-ές-ά (πληθυντικός)

Οι ερωτηματικές αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες που χρησιμοποιούμε όταν ρωτάμε ονομάζονται ερωτηματικές αντωνυμίες.

Οι ερωτηματικές αντωνυμίες είναι: **ποιος, ποια, ποιο, πόσος, πόση, πόσο, τι.**

*Το **τι** είναι **άκλιτο** (δεν κλίνεται, έχει μόνο αυτή τη μορφή).

*Στην **Α' Δημοτικού** κάνουμε εξάσκηση με τα **ποιος, ποια, ποιο, ποιοι, ποιες, ποια.**

Οι αντίθετες λέξεις

Οι λέξεις που έχουν αντίθετη σημασία, δηλαδή εντελώς διαφορετική, ονομάζονται **αντίθετα** ή **αντίθετες λέξεις**.

π.χ. άσπρος ≠ μαύρος

Τα υποκοριστικά

Υποκοριστικά (ή **χαϊδευτικά**) ονομάζονται τα ουσιαστικά που παράγονται από άλλα ουσιαστικά και δείχνουν ότι κάτι είναι μικρό ή ότι το νιώθουμε ως αγαπητό μας.

π.χ. λουλούδι —————> λουλουδάκι

***Καταλήξεις:** -άκι, -ίτσα, -άκος, -άκης, -ούλα, -ούλι, -ούλης, -ούδα, -ούδι.

Τα ανώμαλα ρήματα (Αόριστος)

Ενεστώτας	Αόριστος
μπαίνω	μπήκα
βγαίνω	βγήκα
κατεβαίνω	κατέβηκα
ανεβαίνω	ανέβηκα
βλέπω	είδα
λέω	είπα
φεύγω	έφυγα
παίρνω	πήρα
έρχομαι	ήρθα
βρίσκω	βρήκα
πίνω	ήπια
μένω	έμεινα
τρώω	έφαγα

